

process

NORDIC

NUMMER 03 | MARS 2017 | PROCESSNET.SE

Nu med
NORDISK PAPPERS
TIDNING +
BIOBUSINESS



TIDNINGEN FÖR ALLA SOM JOBBAR MED INDUSTRIELLA PROCESSER

Här fylls
lagrad rom
på kaviartub

Reportaget sid 20



Lignojet –
som tar flyget
till nya höjder

Nordisk Papperstidning/Biobusiness sid 26

”Det enda hållbara
är att avskaffa
subventionerna...”

Intervjun sidan 22

Vindkraftsbolagen stoppade larmrapport om rennäringen



AKTUELLT SIDAN 4

Konsultfirman får nu bakläxa

Efter Process Nordics rapportering får konsultfirman Faugert & Co bakläxa av Energimyndigheten. Bolaget har fått två månader för att komplettera rapporten om de statliga energibidragens effekt. Arbetet för kompletteringarna ska ingå i det ursprungliga arvodet, någon extra betalning sker inte. Senast 7 april ska kompletteringarna vara gjorda.

Aktuellt sid 12

Storskalig laserskanning snart verklighet

Laserskanningen av Sveriges skogsbestånd har kommit långt och nu finns förhoppningar om att en storskalig laserskanning av kogar skulle kunna bli verklighet redan 2018. Hela 97 procent av Sveriges skog finns med i materialet och kartorna möjliggör bättre skogsskötsel, vilket ger betydande effekter på lönsamhet och sysselsättning i skogssektorn.

Nordisk Papperstidning/Biobusiness sid 24

Nytt om ✓Automation ✓Energi ✓Industriell IT ✓Miljöteknik ✓Produktionsteknik ✓Underhåll



NYHET! PROCESS SYD MalmöMässan

Demovisning av **RCVcalc** - Det kostnadsfria beräkningsprogrammet för reglerventiler

29 Mars - Kl. 13⁰⁰ Ramén Valves monter F 09

30 Mars - Kl. 10⁰⁰ Ramén Valves monter F 09



Vattenfall i batterisatsning

Vattenfall är med på att bygga Europas största fabrik för litiumbatterier i Sverige och investerar fem miljoner kronor i projektbolaget Northvolt. Produktionen beräknas komma igång i slutet av 2020. Energiomställningen förväntas leda till en kraftigt ökad efterfrågan på batterier och energilagring. Byggnaden inleddes under andra halvåret 2018.

Chalmers ska höja kärnsäkerheten

Chalmers ska leda ett forsknings- och innovationsprojekt för att höja kärnkraftsäkerheten. Målet är att hitta störningar i kärnreaktorer under drift på ett tidigt stadium. Under fyra år ska EU-kommissionen investera 48 Mkr i projektet Cortex som leds av professor Christophe Demazière och docent Paolo Vinai, Chalmers.

Förbereder för mer förnybart

Hittills har nästan all naturgas i det svenska systemet sitt ursprung i de danska gasfälten i Nordsjön. Därmed har gaskvaliteten hållits på en jämn nivå. När allt mer biogas matas in på nätet investerar branschen för att hantera en varierande gaskvalitet. Branschen har därför enats om gemensamma regler för hur värmevärdet bestäms.

Vindkraftsbolag fick myndig

Efter påtryckningar stoppades en forskarrapport som kan hota vindkraften i Norrland. Forskare har nämligen visat att vindkraften påverkar rennäringen negativt. Flera vindkraftsbolag har ifrågasatt resultatet. "Inget fel på slutsatserna", säger oberoende forskare.

Renforskaren Anna Skarin och hennes kollegor har tidigare genomfört två liknande forskningsprojekt utan problem, men nu är det tvärstopp. Deras forskning är rena dynamiten och hotar vindkraftsutbyggnaden i Norrland.

– Majoriteten av forskningen visar på störningseffekter från mänskliga ingrepp i renarnas livsmiljöer. Därför var det inte förvånande när vi såg att renarna störs av vindkraftverk och undviker dem med ett avstånd på ungefär tre kilometer, berättar Anna Skarin för Process Nordic.

OM DESSA RESULTAT blir allmänt accepterade betyder det att åtskilliga vindkraftverk inte kan byggas av hänsyn till den samiska rennäringen. Vindkraftsbolagens vinster hotas och Sveriges energimål kan bli svårare att nå.

Protesterna mot forskarnas slutsatser dröjde inte länge, och de blev långlivade.

” Inte förvånande när vi såg att renarna störs av vindkraftverk ”

Efter flera månaders påtryckningar från vindkraftsbranschen och konsultbolag beslutade statliga tjänstemän att inte godkänna forskningsrapporten som myndigheterna beställt och betalat för, trots att den fått godkänt av den vetenskapliga granskaren.

– Jag har aldrig varit med om något liknande, säger Anna Skarin.

FÖRKLARINGEN TILL ATT vindkraftsbranschen kunnat stoppa rapporten är att vindkraftsbolag och deras konsulter har vetorätt hos Energimyndigheten och Naturvårdsverket.

De bägge myndigheterna driver sedan 2005 det gemensamma forskningsprogrammet Vindval, vars syfte är att ta fram ny kunskap på vindkraftens effekter och underlätta beslutsfattande i vindkraftsfrågor. Enligt en konsultrapport har Vindvals rapporter fått ett "beaktansvärt" genomslag.

I PROGRAMBESLUTET STÅR tydligt att 100 procent av "den primära målgruppen" ska anse att resultaten är trovärdiga och användarvänliga. Både vindkraftsbolag och konsulter tillhör denna primära målgrupp. Forskarna och de samiska renskötarna tillhör en "sekundär målgrupp".

Nordisk vindkraft, Vattenfall och WPD Scandinavia har deltagit

i den så kallade referensgruppen, som ska bedöma forskningsrapporternas användarvänlighet. Det är deras tyckande som till slut fällde Anna Skarins och hennes medarbetares forskningsrapport.

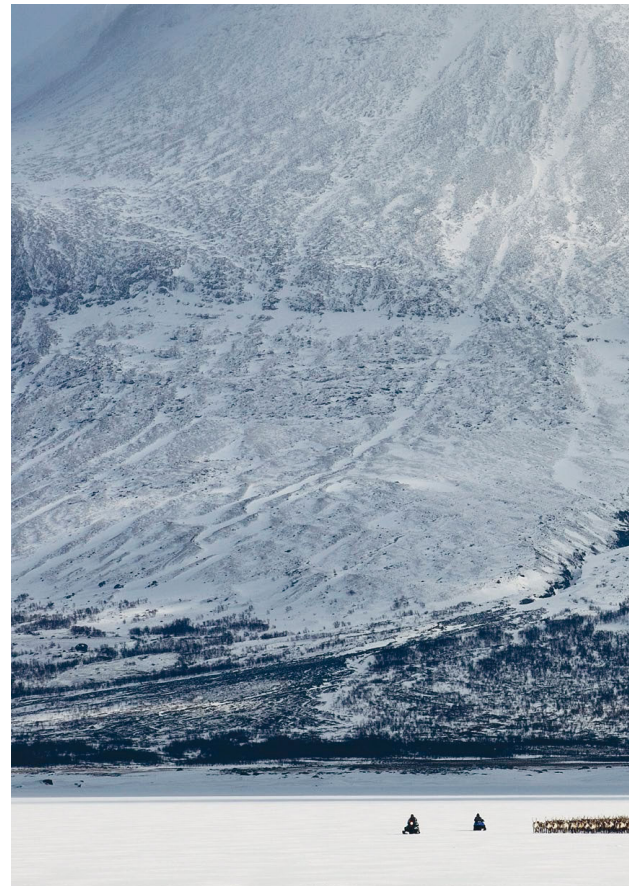
Trots att bolagen inte ska ha synpunkter på det vetenskapliga innehållet, så har de det ändå. Dessutom med stöd av Statkraft, som inte ens var medlem i referensgruppen. De skriver tillsammans: "Att dra så säkra och långtgående slutsatser (...) är inte seriöst."

EN KONSULT, MED uppdrag för vindkraftsbranschen, föreslår ytterligare vetenskaplig granskning "av en forskare som är en vass statistiker" och som "har en sunt skeptisk hållning till att använda statistik som ett "magiskt trollspö". Vindkraftsbolagen stämmer in i förslaget om mer granskning.

Torkild Iveraa arbetar vid Norsk institutt for naturforskning och var utsedd som vetenskaplig granskare. Statistik är hans specialområde.

– **JAG ÄR** väl lämpad att vetenskapligt granska den här rapporten, säger han till Process Nordic, och tillägger:

– Rapporten skulle ha kunnat bli mer pedagogisk om den delvis skrevs på ett annat sätt, men slutsatserna är det inget fel på.



Men kritiken stannar inte där. Konsulten pratar om en "dålig magkänsla" vid läsning av rapporten.

Tydligen verkar den dåliga magkänslan vara smittsam, för en handläggare vid en länsstyrelse

skriver: "Den dåliga magkänslan som många av oss granskare känner kommer säkert upplevas av andra läsare. Och värst av allt att trovärdigheten för Vindvals projekt kan komma att ifrågasättas."



Lätt att lyfta rätt!

Med ABUS produktprogram inom lätta lyft flyttar du arbetsstycken, varor eller verktyg.

Alla lyftprodukter är utrustade med smidiga **kättingtelfrar** som gör att **lättraverser**, **lätportal-kranar** och **svängkranar** enkelt monteras ovanför ett produktionsområde eller där det passar dig. Lätta lyft helt enkelt! [Läs mer på abus-kransystem.se](http://abus-kransystem.se) eller ring **054-55 56 50**.

AUKTORISERAD ÅTERFÖRSÄLJARE
JJ GRUPPEN & CARLHAG

Traverskranar | Lättraverssystem | Svängkranar | Lintelrör | Kättingtelfrar | Lätportal-kranar

ABUS

Nordkalk döms betela 3,5 miljoner

Dåvarande platschefen för Nordkalk döms för arbetsmiljöbrott. Nordkalk ådöms företagsböter om 3,5 miljon kronor, när Luleå tingsrätt 1 mars släppte domen efter dödsolyckan vid Nordkalk i Luleå 2011 då vid två olika tillfällen totalt fem män inne i kalugnen på Nordkalk AB:s anläggning i Luleå skadades.

Största samlade satsningen

Energimyndigheten satsar 133 miljoner kronor i det nya forsknings- och innovationsprogrammet VindEL – Energimyndighetens hittills största samlade satsning på vindkraftsforskning. Programmet ska bidra till att utveckla lösningar som underlättar etableringen av vindkraft i Sverige och samtidigt bidra till utveckling i näringslivet.

Satsar ytterligare på CO2-fritt

SSABs, LKABs och Vattenfalls initiativ för en koldioxidfri stålindustri får ytterligare stöd av Energimyndigheten som finansierar ett fyraårigt forskningsprojekt om sammanlagt 99 miljoner kronor. De tre initiativtagarna, SSAB, LKAB och Vattenfall har också beslutat att bilda ett Joint Venture-bolag för att driva initiativet framåt.

heter att stoppa forskning



Kritiken mot forskningsresultaten fick emellertid inte stå oomöjlig. Mellan raderna får kritikerna en känga för bristande kunskaper i statistik av forskarna: "Vi vill inte lägga för mycket utrymme på att

förklara vedertagna statistiska modeller utan lämna det till läsaren att hämta in den kunskapen", skriver forskargruppen med Anna Skarin i spetsen.

Forskarna menar att kritikerna

saknar belägg för sina påståenden och att uttryck som "känsla" inte hör hemma i forskningsvärlden. Forskarna varnar för att ett sådant debattklimat undergräver forskningen och döljer allvarliga mil-

Fakta:

Vindval

» År 2005 bildades Vindval av Naturvårdsverket och Energimyndigheten. Syftet med Vindval är att ta fram ny kunskap och underlätta beslutsfattande i vindkraftsfrågor hos myndigheter och domstolar. Den nya kunskapen produceras framför allt genom att finansiera forskning på vindkraftens effekter.

Men nu är det försent, vi kan inte publicera den"

jöksekvenser. Men det är redan försent.

Myndigheternas beslut är tydligt. För första gången i forskningsprogrammets elvaåriga historia blir en rapport underkänd: "Oenighet råder avseende vilka slutsatser som kan dras av de redovisade resultaten."

DET HÄR ÄR inte första gången en referensgrupp och vindkraftsbolag försökt påverka forskningsresultat hos Vindval. I en tre år gammal konsultutvärdering uttrycker en forskare att "referensgruppen har försökt påverka resultat" och att "projektörer ibland har fått för mycket tygd i referensgruppen."

Vid en närmare titt på beslutsunderlaget visar det sig att myndigheterna går på vindkraftsbolagens linje: resultaten kan publiceras i en vetenskaplig tidskrift, men hör inte hemma i en Vindvalsrapport. Trots att även de mest kritiska rösterna ansett att forskarna borde få möjlighet att komplettera rapporten.

– Först efter beslutet fick vi veta att vissa personer hade önskat förtydliganden i rapporten. Då frågade vi om vi inte kunde förbättra

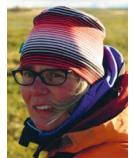
skrivningarna ytterligare, men det var inte aktuellt. De ville inte att vi skulle göra dessa förbättringar, berättar Anna Skarin.

Process Nordic ringer Kjell Grip, ordförande i Vindval, och en av de fem tjänstemän som tog det gemensamma beslutet att inte godkänna rapporten. Process Nordic vill veta varför den stoppades, trots att den oberoende vetenskapliga granskningen givit klartecken, och varför forskarna inte fick ytterligare en chans.

– Vi beslutar själva vad som ska publiceras i Vindvals rapportserie, det finns ingen rättighet att bli publicerad hos oss. Vi kom fram till att det inte var lönt att producera en rapport där det råder delade meningar kring slutsatserna, förklarar han.

SAMEBYARNA, SOM LIGGER i ständigt strid i domstolarna mot nya vindkraftsprojekt som inkräktar på deras renbetesområden, hade länge hoppats på den här forskningsrapporten. Både samebyarna och forskarna trodde att det bara var lite formalia som återstod innan rapporten skulle bli publicerad.

Las mer på sid 6



Anna Skarin, forskare.



Prestanda har ett namn: Arcanol

Lager smorda med Arcanol arbetar tillförlitligare och längre. Det kan vi bevisa. Alla våra högrepresterande fetter måste visa vad de går för i mängder av testkörningar innan de släpps för försäljning. Säkert är att optimalt smorda lager och linjäretheter ger ekonomiska fördelar för anläggningsoperatörer. Utnyttja dina lager maximalt med Arcanol! Vi hjälper gärna till!

www.schaeffler.se

FAG

SCHAEFFLER

DEN SEGDRAGNA PROCESSEN och all kritik kunde istället användas av vindkraftsbranschen. Advokat Nils Ryrberg ifrågasatte renforskningen vid flera tillfällen i domstolarna, på grund av att rapporten inte blivit godkänd. Och med en nästan kuslig träffsäkerhet undrade han "är det säkert att den publiceras?"

Svenska samernas riksförbund, SSR, har reagerat starkt på myndigheternas hantering. De har frågat myndigheternas chefer om forskningsresultatet haft inverkan på beslutet. De ifrågasätter också lämpligheten i att vindkraftsbranschen får ett så stort inflytande i myndigheters beslutsfattande.

FORTFARANDE, EFTER ETT halvår, har de inte fått svar på sina två frågor.

– Hela denna historia är mycket märklig och sorglig, men inte unik när det kommer till frågor som berör samer. Ingen har frågat oss om vi vill vara med i relevansgruppen. Det förklarar hur skevt och ensi-

digt det är, säger Jenny Wik Karlsson, förbundsjurist vid SSR.

Återigen ringer vi Kjell Grip. Denna gång för att fråga vad som gäller för medlemskap referensgruppen.

Får vem som helst anmäla intresse till referensgruppen?

– Nej, inte vem som helst. Det har blivit personer som man känner och har ett bra förtroende till, i exempelvis miljö- och energifrågor. Vi försöker få referensgruppen så allsidigt sammansatt av folk som har med vindkraft att göra, men vi har ingen formell beslutsprocess.

Varför är inte renskötarna representerade?

– Jo, jag tror att de har nåt med... Jag är lite osäker. Vi har diskuterat att nåt från samernas riksförbund ska vara med där och att samerna har en viktig roll i det sammanhanget som alla andra, det tror jag att vi är angelägna om.

FORSKARNA GICK VIDARE i livet. De gjorde några ändringar i sin rapport och publicerade den sedan i Sveriges lantbruksuniversitetets, SLU:s, rapportserie.

” Jag har aldrig varit med om något liknande”

På Vindvals hemsida hade kansliet valt att länka till den underkända forskningsrapporten som arkiverats i Energimyndighetens databas. Forskarna påpekade att det inte är brukligt att sprida ofärdiga manuskript på det viset. De ville undvika att det skulle uppstå oklarheter kring vilken rapport som var den slutgiltiga.

Kerstin Jansbo, kanslichef för Vindval, menar att de ville vara transparenta:

– Det blev så uppmärksammat och kom så mycket frågor. Vi ville visa vilken rapport som vi tog ställning till, att det inte var den rapport som ligger på SLU. De har förtydligt rätt mycket i rap-

porten så den blev väldigt mycket tydligare. Men nu är det för sent, vi kan inte publicera den som en Vindvalsrapport när den är publicerad på SLU.

Det finns väl inget som hindrar att ni tar in den som en vindvalsrapport ändå?

– Jag har aldrig varit med om att man publicerat samma rapport.

Kan ni inte göra ett undantag?

– Nej, vad jag har förstått så gör man inte så, att en och samma rapport är med i två olika rapportserier.

Enligt forskargruppen skiljer det inte alls mycket mellan de bägge rapporterna. Slutsatserna är desamma:

– Vi presenterar procentsiffror på några nya ställen och har gjort lite omskrivningar i diskussionen, men resultaten är fortfarande desamma, så i princip skiljer sig inte rapporterna åt, säger Anna Skarin.

NU HAR DET gått mer än ett år sen attackerna på renforskningen startade. Slutsatserna är vetenskapligt granskade och publicerade, men inte allmänt accepterade. För samerna bidrog inte forskningen till deras fördel på det sätt som de hade hoppats.

– Vindkraftsbolagen använder nu beslutet om att inte publicera rapporten inom Vindval som en argumentation för att forskningen inte är tillförlitlig. Detta har kommit upp i flera domstolsprocesser om miljötillstånd, konstaterar förbundsjuristen Jenny Wik Karlsson. ●

JESPER GUNNARSSON

” Ingen rättighet att bli publicerad hos oss”

Läs mer på sid 7

” Hela denna historia är mycket märklig”



<p>SILIKONSLANG</p>	<p>GUMMISLANG</p>	<p>PTFE-SLANG</p> <p>EUROFLON</p>
<p>KUNDUNIKA LÖSNINGAR Hygienmonterade slangar enligt bl.a. FDA, EC1935/2004 och EU 10/2011 euroflon.se 0141-23 44 30</p>		

Ingen fortsatt renforskning när forskningsmedlen fördelades

När Vindval delade ut nya forskningspengar gick inte en enda krona till renforskning. De forskare som "uppskattas" av referensgruppen kan ha en fördel, erkänner myndigheten, men gör inget åt situationen.

SAMTIDIGT SOM VINDKRAFTSBOLAGEN gick till attack ansökte renforskarna om pengar till nya forskningsprojekt. En stor del av kritiken mot deras forskning var att underlaget varit för litet och den studerade tidsperioden för kort. I en uppföljande studie ville forskarna gå till botten med det här.

Men några nya pengar blir det inte. Kanske är det en slump, men vid den senaste forskningsutlysningen var det bara två projekt som fick avslag av relevansgruppen, och det var de båda renforskningsprojekten.

ÄNDÅ HADE DE vetenskapliga granskarna berömt Anna Skarin och hennes kollegor för deras kompetens. Bland annat är en av medarbetarna sedan tio år ansvarig för att skriva vetenskapliga rapporter åt FN:s miljöprogram UNEP.

Referensgruppen ansåg att ansökan var ottydligt formulerad och att den tilltänkta forskningen var

Den motiveringen är bara konstigt

begränsad relevans för vindkraftens del i påverkan på rennärningen.

Energimyndigheten tog det formella beslutet att avslå Anna Skarins ansökan, men inte utifrån relevansgruppens invändningar. Istället skriver myndigheten i sin motivering: "Det är oklart vilken ny kunskap GPS-studierna i projektet tillför befintlig kunskap som tagits fram inom området."

Forskarna är oförstående till just denna motivering.

– Energimyndigheten får ta vilka beslut de vill, men att ge avslag med den motiveringen är bara konstigt, säger Anna Skarin.

Det här verkar inte heller vara det enda konstiga beslutet i samma utlysningsskema.

I ETT MEJL till Energimyndigheten förra våren anklagar forskaren Martin Green granskarna för att hitta på skäl för att skilja ut vissa ansökningar från andra. Själv har han alltid blivit beviljad forskningsmedel, men han undrar om ansökningarna blir behandlade på samma grunder.

En av standardfraserna som används i Vindvals avslagsbeslut är att ansökan är "otydlig". Martin Green menar att hans projekt va-

Då hade ju inte jag heller fått några pengar

rit minst lika ottydliga som projekt som fått avslag.

– Om de hade använt samma argument på mina ansökningar då hade ju inte jag heller fått några pengar. Är det så att vi bedöms anorlunda för att granskarna vet vem jag är?

ENERGIMYNDIGHETENS ANNIKA NILSSON svarade i ett mejl till Martin Green att hon kunde tänka sig att han har en fördel eftersom referensgruppen "känner till och uppskattar" hans tidigare arbete.

När Process Nordic börjar ställa frågor svarar hon i ett mejl: "Personer ska givetvis inte behandlas olika i granskningen." Ändå har myndigheten inte vidtagit några åtgärder för att undvika jäv i referensgruppen.

Att renforskningen inte fått några pengar beror enligt Annika Nilsson enbart på att den inte höll måttet. ●

JESPER GUNNARSSON

Nya processen på Ovako invigd

I takt med att det runt om i världen satsas på fler och större vindkraftverk växer också behovet av allt större kullager. För att kunna möta efterfrågan satsar nu Ovako i Hofors på större göt, där formatet fördubblas.

OVAKO HOFORS INVIGDE därför den 16 februari en ny produktionsprocess – med bland annat större press och ny ugnskapacitet för ringar för kullager med en diameter över fyra meter och fem tons vikt – i närvaro av Per Bill, Gävleborgs landshövding, och Carl-Michael Raihle, vd för Ovako i Hofors.

De större ringverken från den nya produktionsprocessen ska driva vindkraftverk med effekter på upp till tre megawatt, motsvarande elförbrukningen på upp till 750 villor under ett år.

Ovako har under de senaste tio åren satsat cirka 300 miljoner kronor för att möta den ökade efterfrågan på allt större kullager.

– Tack vare investeringarna i Hofors kan vi idag fördubbla formatet på en del av våra göt, från 4,2 till 8,4 ton. Det ger oss möjligheten att vara kvar, växa och ta marknadsandelar inom en framtidsbransch, säger Carl-Michael Raihle, vd Ovako Hofors.

Carl-Michael Raihle poängterar att investeringarna också är en förberedelse för möjligheten att hantera ännu större format, och är därmed en satsning för framtiden.

– Påfrestningarna blir allt större på vindkraftverken ju ju större och högre de blir, säger Raihle.

Ovakos stålverk i Hofors har levererat rent stål med hög utmattningshållfasthet i över hundra år. I takt med att kundernas krav på högre presterande komponenter ökat har också Ovacos stål utvecklats för att uppfylla de allt tuffare kraven att förebygga utmattningsbrott

MED OVAKOS STÅL klarar kullagren högre tryck och längre perioder av mekaniska påfrestningar utan service, vilket är viktigt då de ofta är placerade i vindkraftverk till havs och på andra ställen som är svåra att komma åt.

Ovakos stålproduktion är sedan 50 år till hundra procent skrotbaserad och tillhör idag en av världens mest hållbara.

Carl-Michael Raihle är stolt över det han kallar för Ovako Hofors Green Clean Steel, som också är en gigantisk återvinningsapparat där man årligen tar emot 300 000 ton skrotavfall, och från det tar ut 296 000 ton användbara produkter.

Ovakos produktion motsvarar knappt tio procent av koldioxidutsläppen från motsvarande mängd stål producerat i Kina.

– Våra låga utsläpp kommer att bli ett mycket starkt marknadsargument i framtiden, menar Carl-Michael Raihle. ●

Ovako har de senaste tio åren satsat cirka 300 miljoner kronor för att möta den ökade efterfrågan på allt större kullager.



Det ger oss möjligheten att vara kvar

SEG

Industriell Vägning

Flöde - Dosering - Nivå

Tel:
08-764 74 00

Fax:
08-764 75 00

internet:
www.s-e-g.se

HAVER & BOECKER



DIE DRAHTWEBER

READY FOR THE REVOLUTION?

High performance
Metal Filter Cloth
in a new dimension.



RPD HIFLO-S

The new RPD HIFLO-S High Performance Metal Filter Cloth makes industrial filtration fast, efficient and economical – with properties never previously known.

- For a given pore size, twice the flow of comparable filter cloth
- Excellent cut-point and stability
- Corrosion and temperature resistant special alloys
- Optimum dirt holding and purging properties
- www.rpd-hiflo-s.com

AB DERMA

Lekstors industriväg 1 · 443 41 Gråbo, Sweden
Tel.: +46 302 468 50 · info@derma.se · www.derma.se